

# Глас

„Други конгрес ће дати силног потстрека омладини поробљене Европе и оправдаће поверење које она има у нашу младу генерацију. Преко Другог конгреса наша омладина мора се још више подићи као пример који одушевљава поробљену браћу Европе у борби за права младе генерације и част и независност слободољубивих народа.“

А. Ранковић

НАРОДНО-ОСЛОБОДИЛАЧКОГ ПОКРЕТА У БОСАНСКОЈ КРАЈИНИ

Година II

1 мај 1944

Број 17

## Крајишка омладина пред II Конгрес

Прве дане прољећа 1944 г. дочекују народи и омладина Југославије у знаку нових величанствених побједа братске Црвене армије која је већ закорачила у Румунију и избила на границе Чехословачке. У знаку све ширег распламсавања наше народно-ослободилачке борбе која је у најширим масама читавог слободољубивог свијета и у најмјеродавнијим круговима савезничких земаља стекла признање и популарност.

Прољеће 1944 г. јесте за наше народе прољеће припрема за одлучне претстојеће битке против фашизма, гоњеног савезничким војскама и доведеног на руб пропасти. Прољеће почетка изградње наше демократске федеративне Југославије и њеног свестраног политичко-привредног јачања.

У те дане пада и II Конгрес антифашистичке омладине Југославије. Он ће бити манифестација снага антифашистичког омладинског покрета у земљи. Наша ће омладина тога дана дати одлучан одговор свим непријатељима наших народа на питање како она гледа на историске одлуке Другог засједања АВНОЈ-а. Конгрес ће показати борбену готовост младе генерације на нове напоре и борбе за слободу и изградњу наше младе државе. Он ће бити смотра постигнутих успјеха у борби за јединство у раду на политичко-културном подизању. Конгрес ће допринијети учвршћавању и продубљивању веза омладине Југославије са омладином савезничких земаља.

Ближе се крају припреме за II Конгрес. Омладина Крајине показала је кроз те припреме да је схватила значај крупних политичких промјена у земљи и на међународној позорници. Крајишка омладина у војсци дочекује II Конгрес појачаном борбом против окупатора и свих његових слугу, знајући да стоји на бранику великих тековина наше трогодишње ослободилачке борбе. Тако је омладинац Лујо Бајић, митраљезац III батаљона IX бригаде убио једним рафалом 6, а ранио 4 непријатељска војника или 17-годишњи Мићо Дошен из Ударног одреда, који је остао сам са својим »шарцем« збунио и натјерао у бијег 20 шваба. Са још једним другом Мићо је запалио два камиона и убио неколико Нијемаца. Њихова јуначка дјела пот-

стрек су на бројна јунаштва наше омладине у бригадама и одредима која они из дана у дан показују заједно са својим старијим друговима. У новоствореним одредима и бригадама Крајине учињен је нови прилив младих бораца.

Омладина у позадини ставља 15 радних бригада на располагање народној власти у обављању прољетних радова, градњи наших порушених села, пребацивању жита за војску итд. Она је дала у току 5 мјесеци предконгресног такмичења преко 300 хиљада радних дана. У борби на фронту и раду у позадини обухваћене су нове масе муслиманске и хрватске омладине и тиме остварено још чвршће братство крајишке младе генерације.

Послије Другог засједања АВНОЈ-а поставили су се нови велики задаци пред наш омладински антифашистички покрет, а међу најважније долази: јачање и изградња наше младе државе. И ту наша омладина треба да даде значајан прилог ствари народног ослобођења и уређења државне заједнице. Стара Југославија маћехински се односила према омладини наше земље. Она, између осталог, није пружала могућности омладини за њен културно-политички развој. Данас, међутим, послје славних трогодишњих борби за слободу у којима је и наша омладина учествовала у првим редовима, долази као плод те борбе нова Југославија у којој су омладини загарантована сва њена права. Зато наша омладина треба да уложи све своје снаге за изградњу наше нове државе, да најактивније учествује на разним пољима рада НОО-а. Обрада земље, размјена хране, изградња кућа, брига око осиротјеле дјеце, просвјета у селу, учешће у постојећим радионицама — све су то поља рада наше омладине.

Политика свих прошлих режима Југославије темељила се на разједињавању наших народа. Политика окупатора и издајника заснива се на распиривању братоубилачког рата и истребљењу наших народа. Наше најмоћније оружје у борби за слободу и бољу будућност јесте братство и јединство наших народа. Пред антифашистички омладински покрет поставља се још упорнија борба за јединство све омладине, без обзира на политичку и

вјерску припадност, још шире окупљање омладинских маса на питању борбе против окупатора. То значи да треба активније и смишљеније приступати омладини која је остала по страни и код које се осјећа још недовољна одлучност да приступи нашем покрету. Наша пажња мора бити управљена и на многобројну омладину која се налази у неослобођеним крајевима и која је изложена политичком утицају непријатеља. Смјелије и увјереније прилазити најширим омладинским масама и привлачити их на изградњу наше земље, имајући у виду моћно јачање и огромне успјехе антифашистичких снага у свијету и нашег народно-ослободилачког покрета.

II Конгрес, посматран у свјетлу великих промјена у нашој земљи и на међународној позорници, биће, без сумње, најзначајнији прилог даљем развоју нашег антифашистичког омладинског покрета, његове повезаности и популарности у иностранству. Сва родољубива омладина свијета у великој мјери гледа на борбу наших народа кроз борбу јуначког младог нараштаја Југославије. Стога од рада и борбе младе генерације Југославије, па и крајишке омладине, у многоме зависи даље учвршћење угледа нашег антифашистичког покрета у свјетској јавности.

И.

### Одјек у иностранству поводом сазивања II Конгреса

Сазивање II Конгреса УСАОЈ наишло је на дубоки одјек у иностранству и већ је сада изазвало опширне коментаре у штампи и радио емисијама савезничких земаља. Радио Њујорк јавља да је амерички претсједник Волас, у вези са одржавањем II Конгреса послао југославенској омладини топли и срдачни поздрав. Поздраве су послале такођер многобројне америчке организације. У поздравима се, између осталог, вели слиједеће:

»Ви, који сте у стању умирати за своју слободу, својом величанственом борбом много сте нас задужили.«

# У борбу против неписмености

„Данас смо живи свједоци онога, што ни један народ у својој историји није доживио и на што до јуче нико није могао помислити, а то је, да се писменост у нашој земљи брже шири него икада у нашој прошлости“.

(Др. Војислав Кецмановић)

»Просвјетом — слободи — постаје све више омиљено гесло код народа Босанске Крајине. Овај кут Босне у коме је царовало незнање, гдје су школе и писмени људи били ријетки, уздрмала је, пробудила и покренула на стварања у свим правцима, гигантска ослободилачка борба наших народа. Пуцају сви окови који су стезали овај народ па и око незнања — непросвјетености. Завладао је у народу до сада непознати полет за писменошћу — жеља за учењем. То нам најбоље потврђују свакодневне појаве тражења оловки и папира, не само од стране дјеце него и од одраслих. То нам показује чињеница да је у неким селима за ове три године дана рата проширена више писменост него за прошлих 30 година мира“.

Ми се нећемо упуштати у анализу зашто је то тако, него ћемо се задржати на томе, како се код нас сада ради на том пољу, на какве све недостатке и потешкоће наилазимо и шта све треба подузети.

Досадашњи рад на сузбијању неписмености одвијао се преко аналфабетских течајева, а у мало села и градова отворене су школе. Посао на том пољу изводио се је без довољног плана и програма, а изводила су га често нестручна лица, стварајући сваки за себе метод рада. Учила није било, јер су фашисти уништавали све до чега су дошли. Многе су школе претворене у рушевине и често се радило у малим сеоским кућицама, при лојаници, а понекад и под отвореним небом. Кад о воме свему додамо да се »тај рад« одвијао под условима рата — у трпљењу и искушењима, кад се напаставу не може доћи због голстиње и болотиње, онда нам постају јасније тешкоће за које се наилази у раду и колико је величанствен позив у-

читеља. Често нам стижу дописи у којима се јавља о раду у школи: »Наши почетци су врло невидљиви, али ми смо одлучни и устрајни на овом послу. Упркос бомбардовања од стране непријатељских авиона и варварског рушења наших школа, наша дјеца свакодневно јуре школама, још сјајнијих очију, још ведријих осмјеха и са ослободилачком пјесмом на уснама. Никада се школама није толико орила пјесма као данас. Упркос неимаштини наше су школе пуне живота«.

Као основни проблем наше просвјете јесте питање стручног особља, а затим отварање школа. Како смо ми пришли рјешењу тога проблема? Свакоме је јасно, да се учитељски кадар не може подићи преко ноћи. Такођер је јасно и то да у комбинацију за тај кадар првенствено долазе у обзир људи са школском наобразбом. Те снаге до сада су биле неискоришћене на пољу просвјете, јер су били негдје и пријеко потребни војсци. Али данас, када се постављају темељи нашој државној заједници, а и

тима нашој просвјети, јавља се прворазредна потреба за прибирање снага школоване омладине из војске и омладине са терена за стварање учитељског кадра.

Код нас ће се ускоро у Босанској Крајини приступити организацији учитељског курса, гдје ће млади другови — слушаачи — добити потребно педагошко-методичко знање. На курсу поред стручног уздицања радиће се и на општој наобразби. Наше школе треба да постану жив организам, расадници културе које ће оспособљавати људе за свакодневни практични рад. Учитељи треба својим практичним савјетима да помогну сељацима. Не би се смјели учаурити само у школи, него приступити отварању аналфабетских течајева, читаоница, везујући цјелокупни народ за књигу. Нека нам добро послужи зла пракса у раду за вријеме бивших режима, кад су дјеца, свршивши школу, после годину, заборављала читати и писати. Пред просвјетне раднике поставља се као неодложиви задатак »да се плодови стечене формалне писмености не би изјавили, морамо се побринути да нашем народу омогућимо сталан и неограничен додир са штампом и књигом: књижице — макар и у најмањем облику — морају се поставити у сваком селу, гдје буде ликвидирана неписменост као основна потреба писменог и културног човјека«.

Рјешавајући постепено проблем учитељског кадра треба наредом рјешавати и проблем школа. Школе треба по могућности стварати у сваком селу, што ће опет зависити од броја оспособљених учитеља а тамо гдје нема учитеља организирати течајева. Проблем зграда рјешавати према приликама. За вријеме лијепих дана настава ће се одвијати и на пољу гдје ће се постићи велики позитивни резултати. Са подизањем најужнијих школа упоредо се ће се рјешавати питања: школских, ценика, наставног плана и програма, наставних сретстава и учила. Сва ова питања у тијесној су

## И н м е м о р и а м

### НИКОЛИ ПАВЛИЋУ

Навршила се година дана од трагичне смрти Николе Павлића-Никице, који је много дао и урадио на развоју штампе у току народног устанка у Босанској Крајини. Сви његови другови, пријатељи и сарадници сјећају га се са дубоким жаљењем.

Никола Павлић припадао је млађој генерацији истакнутих бањалучких бораца за слободу. Он потиче из једне честите хрватске породице, која је у борби за слободу нашег народа дала велике жртве. Његова два брата положила су такођер своје животе у борби против окупатора. Још као гимназијалац и студент загребачког универзитета, Никола Павлић ступио је у борбу за ствар народа и од самог почетка своје дјелатности налазио се је у првим редовима. На том путу он је подносио тешке жртве и био прогањан. Један дио своје младости он је оставио у хладним зидовима Црне куће и казнице у Сремској Митровици. Он се налазио од првога дана народно-ослободилачког устанка у Босанској Крајини у љутим окршајима са Нијемцима, Талијанима и народним изродима. Он је храбро прешао славан, али трновити пут кроз Козару, Грмеч и друга историјска попришта јуначке епопеје нашег народа. У његовој руци налазила се је партизанска осветничка пушка и оштро перо са којим је народу Босанске Крајине износио сву истину и величину борбе и пламеним ријечима позивао га у свенародни устанак. Он је био уредник и сарадник скоро свих листова који су у почетку устанка излазили на територији Босанске Крајине. Он је био зачетник и организатор многих наших публикација. Стотине његових чланака изашли су у дрварском »Герилцу«, »Крајишком партизану«, »Са фронта слободе«, »Босанском ударнику« и другим листовима. Он је немилосрдно и неустрашиво разголићавао варварски фашизам и жигосао гнусну издају усташких и четничких изрода. Он је изнио на видјело сву језовитост и страхоте усташких звјерстава и у својој књижици »Јасеновачки легор« приказао све страхоте те највеће усташке кланице људи. Својим неуморним радом за народ Босанске Крајине, кога је волио свим својим бићем, Никола Павлић се истакао и његов лик остаће нам у трајној и дугој успомени.

С нарочитим поштовањем и љубављу према успомени на покојног Никицу, народ са којим је он три године дијелио све патње и терете рата, његови блиски пријатељи и сарадници, носеће трајну успомену на вриједног новинара и честитог народног борца који је читаву своју младост ставио у службу народа и његовог ослобођења.

Слава Николи Павлићу!

вези са питањем квалитета учитеља, првобораца — на просвјетном пољу, организатора, који ће кроз практичан рад рјешавати сва питања и под постојећим условима користити научену методу, вјешто је комбинујући са својим додатцима. А да би се тај млади кадар могао што боље сналазити, потребно је одржавати што чешће конференције, на којима би требало иступати са стручним рефератима, држати угледна предавања итд.

Рад на просвјетивању није само рад учитеља, иако он треба на том пољу да даде највише. Народно-ослободилачки одбори, антифашистичке организације као и цјелокупни народ тре-

ба да поведу немилосрдну борбу против неписмености и незнања. Свуда требамо и практично да покажемо колико смо на том пољу учинили (отварањем нових школа, течајева, књижница, бројем оспособљених у школи као и њиховом спремом за практичан рад). Заиста од објашњавања о потреби отварања школа и ширења писмености треба приступити практично томе питању стварајући учитељски кадар и израђујући основни наставни програм као и уџбенике. Зато одлуке Обласног НОО-а за стварање првог курса за учитеље биће озбиљан корак за полагање темеља нашој основној настави Крајине.

## Створена је Рамска бригада

Народ срезова Прозора и Коњица препатио је много зла и невоље од окупатора и њихових најамника, као ријетко у којем крају Босне и Херцеговине. Још у почетку рата покушао је окупатор преко усташких плаћеника да овај поштени муслимански народ гурне у братоубилачку борбу, да као усташе пале и убијају своју браћу Србе. Нигдје се, међутим, није намјера окупатора и његовог најамника Павелића тако стопостотно изјавила као што је овдје. Могу се, такође, на прсте избројати и усташе и легионари и плаћеници свих осталих боја, што одоше окупатору под скуте. А убрзо после избијања устанка дођоше у Прозор наше прве јединице. Међу осталим дошли су и Црногорци и Мостарци. И можда ни у једном другом крају није присуство наших бораца тако благотворно дјеловало као у овом. Народ је борце одмах прихватио и од срца им давао све што им је потребно, па чак и своју дјецу, своје најмилије, слао у војску. Старци и жене са сузама у очима причају о Сави Ковачевићу и његовим Црногорцима, о Нијазу Шарићу и осталим Мостарцима. Јединице и сви борци уносе дух борбеног братства међу овај родољубиви народ и то сјеме пада на плодно тло. Окупатор никако не може то да гледа. Италијани и четници, Нијемци и усташе утркују се у томе ко ће више зла нанијети томе добром народу, ко ће више попалити кућа, убити стараца, жена и дјеце. Рушевине у селима Копчићи, Дуге, Солакова Кула, Крушница, Подхум, посјечени вођњаци и потпуно порушени град Прозор свједоче о томе колико је овај народ на граници Босне и Херцеговине претрпио насиља и страдања на свом путу борбе од стране непријатеља свих боја, а да је на крају сачувао своју част и остао на бранику слободе.

Сарајевски затвори, злогласна Мостарска Ђеловина, концентрациони логори у Ђели Которској и у Висцу у

Италији готово су напуњени, поред мушкараца, дјецом и женама из Прозора и околних села. Али народ није клонуо духом. Још у почетку устанка, петорица браће Осмића са својим оцем, старим дедом — како га цијели Прозор зове, одилазе у шуму. У први мах малобројни, они окупљају народ прозорских и коњичких села, потстичући га на отпор против окупатора. У почетку нису били у могућности да оснују свој одред, него се придружују Вуковском и оближњим одредима.

За вријеме Четврте и Пете офанзиве када готово све наше снаге на путу за Црну Гору и Херцеговину пролазе кроз овај крај, придружује се омладина овог краја разним нашим јединицама да са њима пређе славан пут и претрпи све муке и патње овога рата. После слома офанзиве борци муслимани срезова Прозора и Коњица враћају се у свој крај и оснивају свој Рамски одред.

Из дана у дан одред расте. Он постаје снажан тако да може контролисати и држати цијели онај трокут што га затвара Макљен и ријека Неретва и Рама. Борце Рамског одреда добро су запамтили фашисти и сви њихови плаћеници. Усташка милиција, обилно потпомагана легионарима, покушавала је, а и сада покушава да продре у ова родољубива села да побије и попали, али увијек бива одбијена и враћена натраг уз велике губитке. А када се спрема акција, особито на воз, ори се пјесма. Командир Зухдија, вођа диверзантског одјела подврискује од весеља. Много прије акције борци дођу у болницу и охрабрују рањенике ријечима: »Ми ћемо вам послати дарове из ове акције и донијети што вам је потребно«. Растргане локомотиве, преврнути вагони, скидане трачнице на прузи Мостар—Сарајево свједоче о јунаштву и подвизима рамских бораца.

У једној од предзадњих акција, гдје су напали на воз пун Нијемаца, хва-

тали су се борци у вагону за гушу са Нијемцима. Вагони су били пуни погане »плаве крви«, а преко ходника текла је она кроз врата вагона. Резултат акције: 112 поубијаних фашиста и велики број рањених. Пуна два дана после тога раде на прузи њемачки санитарски возови и одвозе рањене и мртве. Мало после тога пуче глас по селима да су радио станице Москва и Лондон донијеле вијести о тој акцији. Стари људи и жене са невјерицом питају: »Ама, ако бога знаш је ли истина да је Москва говорила о нашем одреду«. А када народ говори о одреду, никад не каже Рамски, него само »наш одред«. Увијек после акције села напрегнуто чекају када ће се борци вратити. А у неко доба чује се одозго из долине пјесма »Рамљака«.

»...Ја сам војник из Рамске бригаде, Комесара Ремзе из Мостара...«

И ето, остварује се сада давна и врућа жеља Рамљака, испјевана у пјесми и искована у борби. Основана је Рамска бригада. Борци те бригаде су искључиво муслимани из граничних села и срезова Херцеговине и Босне. У њој је чврсто језгро старих бораца, али ни млади ни чему не заостају за својим старијим друговима. Она је достојан и мушки одговор цијелог народа овога краја на сплетке окупатора које долазе из Сарајева преко муслиманских реакционара и издајника, који би прелазећи безобзирно преко толиких попарљених и порушених муслиманских села и поубијаних људи, желили још и даље сједити на грбачи народа и обмањивати муслиманске масе. Она ће бити чврста веза Босне са Херцеговином. Она је са својом борбеном традицијом сигуран залог да непријатељ неће успјети да регрутује и употреби за своје прљаве циљеве ма и једног човјека, ма и једног борца из овог краја. Њезин борбени дух и борбена традиција прошириће се далеко ван терена Рамске долине. Она ће бити квасац нових војних јединица муслимана. Она је никла као жеља не само бораца овог одреда, него и цијелог муслиманског народа ових крајева.

На концу она ће својим присуством и својим дјеловањем учинити да и браћа Хрвати из ових крајева узмогну схватити гдје је њихово мјесто и почну приступати народно-ослободилачком покрету.

## Крајишке жене пред новим задацима

Народно-ослободилачки покрет у Крајини је масовно обухватио жене. Оне су постале његова моћна подршка, и кроз своју организацију Антифашистички фронт жена, крајишке жене данас дају велики допринос у рјешавању свих горућих проблема и доприносе велики удио у изградњи наше младе државе. Оне су одборнице, борци на фронту, болничарке, оне се натјечу у кампањама за помоћ нашој војсци, оне данас учествују у напорима позадине да се засије што више наше земље.

Крајишке жене су мајке наших јуначких бораца, оне су поносне кад спремају синове на војну, оне не клону кад они у борби пану. То су жене — мајке, пробужене у народно-ослободилачком покрету и окупљене у својој организацији. Код њих је осјећај части и љубави за рођену грудну превазишао бол мајке за палим сином. Тако се на окружној конференцији смјело диже на говорницу и пробужена муслиманска жена, дигнуте пече, која каже: »Дала сам три сина у народну војску и поносим се тиме«. Док друга, муслиманка из Санице, обраћа се Српкињама и каже: »И ми смо кренуле стопама вашим и ваших синова, наше јединство сваки даном је све чвршће«.

Крајишке жене радом у својој организацији чврсто су се везале уз народни покрет. Али, и поред тога што су се жене у њој окупиле, АФЖ организација није успјела да свестрано искористи снаге и родољубиви полет који влада у редовима крајишких жена, нити је још поред доста повољних објективних прилика, успјела у свим крајевима да масовно окупи жене. Она то није могла учинити што су и саме организационе форме спутавале и једнострано усмјеравале рад жена, не везујући их уз све проблеме народно-ослободилачког покрета. Одбори АФЖ били су до сада постављени на уску базу — састављени од малог броја жена, крути и једнострани у своме раду. Зато су одбори, а преко њих и све жене антифашистичке биле у многоме издвојене из живота и рада свога села и града, и нису свој рад усклађивале са радом НОО и других организација свога мјеста. Виши одбори, руководећи из центра, и нису упућивали ниже одборе на сарадњу са другим мјесним организацијама, те су сужавали дјелатност АФЖ, не укључујући свестрано живе и многобројне снаге жена у проблеме народног живота. Тако су наше жене политички донекле урастале, а дух борбености и снаге није довољно долазио до изражаја. Конференције жена биле су сведене само на таква питања која нису отварала широке видике наших жена и усмјеравале њихову дјелатност на рјешавању крупних задатака наро-

дно-ослободилачког покрета — изградње народне власти, ангажовања наших жена у свим пословима друштвеног живота.

Међутим, данас, кад се изграђује наша нова држава — демократска федеративна Југославија — Антифашистички фронт жена поред свестране бригае за помоћ нашој војсци и нашим рањеним друговима треба, уводећи жене у све друштвене послове, оспособити их за широку и разгранату дјелатност у народно-ослободилачком покрету. Жене треба да раде у пољопривредним комисијама, на организацији и изградњи наше просвјете, на учвршћавању и јачању наше народне власти, како би на тај начин, својим учешћем у тим пословима, наше жене биле активни учесници у изградњи наше државе.

Данас, када наш народ види да из проливане крви ниче нова збримљена Босна и Херцеговина у демократској федеративној Југославији, да се већ остварују вјековне тежње свих слободних духова нападене Босне и Херцеговине и организација АФЖ-а треба да узме најширег учешћа у изградњи тог великог дјела. Окупити све жене у Босанској Крајини — Српкиње, муслиманке и Хрватице на томе дјелу да заједнички са својим друговима зидају своју нову државну заједницу, свега је дужност свију нас. То је уједно и једини пут који може остварити пуну равноправност свију жена.

Осим тога АФЖ треба да уложи све снаге за остварење и још чвршћег и ширег братства наших народа.

Да активизира најшире масе жена поводом свих важнијих догађаја у земљи и свијету и својим радом обухвати и жене на окупираној територији.

Да буди интерес за сва друштвена питања и да подиже културни и политички ниво наших жена.

Жене наших села и градова, којима је први пут сада у народно-ослободилачкој борби омогућено да узму удјела у свим гранама друштвеног живота, да имају своја политичка права — да бирају народне претставнике и буду биране, требају да се оспособљавају за све друштвене функције, да се свестрано наоружавају знањем, како би могле што боље одговорити задацима који пред нама стоје. Стога одбори АФЖ треба да у селу окупе све жене и усмјере њихову активност на помоћ НОО. Жене треба да учествују активно у народно ослободилачкој власти и у читавом животу села и општине. Свака од њих према својим могућностима и способностима треба да тежи да у овим одлучујућим данима по наше народе дадне све од себе.

Такви проширени одбори биће у могућности да потпомогну сваку акцију народно-ослободилачког одбора свога села или града. Најбоље и најпожртвованије жене у одбору треба да буду потстрекачи и примјер осталим женама у разним акцијама које служе јачању нашег покрета. Жене у народно-ослободилачким одборима нису претставнице жена у народној власти, како се то понегдје често погрешно схваћа, него су оне, као најактивније жене у народно-ослободилачком покрету, претставнице читавог народа села, односно општине. Оне својим самопријегорним радом окупљају и утичу на многобројне жене да приђу у наше редове и да најактивније учествују у свим радовима који су у вези са изградњом наше земље.

Виши одбори АФЖ-а срески, окружни и обласни треба да обухвате све утицајније жене без обзира на вјерску, националну и политичку припадност. У њима треба да се нађу све најактивније муслиманске, хрватске и српске жене те да на тај начин организација АФЖ-а узмогне утицати и покренути најшире масе наших крајишких жена и пружити помоћ нижим одборима.

На тај начин АФЖ постаће жива снага и моћи ће дати оно што се од њега очекује.

Ангажујући жене на рјешавању општих задатака постављених пред читав народ прекинуће се коначно са оном ускошћу и једностраношћу у раду која је до сада карактерисала рад организација наших жена.

С обзиром на велике промјене које су се посљедњих мјесеци одигравале у нашој земљи и нове задатке који се данас постављају пред читавим нашим покретом, треба направити смјели прекрет у раду читаве организације АФЖ-а. Захватити радом наше организације и оне још непробужене снаге жена, пробудити интерес најширих маса жена за сва данашња горућа питања нашег покрета, омасовљене и проширене АФЖ одборе усмјерити на свестрану помоћ органима наше народне власти — значеће ударање темеља правилном раду организације жена и свестраном доприносу бољој и срећнијој будућности широких народних маса, а кроз то и наших жена.

### НАРОД ЗА СВОЈУ ШТАМПУ

Народ которварошког среза преко Окружног НОО за Бању Луку послао је 12.290— динара за потребе наше штампе. Ово је још један видан доказ колико народ тога краја воли и цијени своју народну штампу, помажући је баш у овим тешким данима борбе за слободу.

# Трећа ратна сјетва

Долинама ријека и преко ријетких равница и пољана дува топла југовина, бије у оснијежена крајишка брда и планинске ланце, указују се прве сиве мрље копна, оживљују под снијегом читави потоци.

Буди се наша рођена земља и чека прву бразду.

Борци — селаци који већ трећу годину пушку носе, сјетно гледају с чука у окопјеле њиве у низини и говоре:

— Брзо ће и орање... Ово нам је трећа ратна сјетва.

Увелико нам је пропала и опљачкана радна марва у многим офанзивама и непријатељским нападима кроз ове три године, опљачкано је и спаљено пољопривредно радило и алатке, изгинуо и прориједио се народ — пусти су читави крајеви.

— Тешко је — кажу људи — али још је теже било на први Илићдан устати са рогуљама против три-четири државе, па опет нијесмо пропали. Савладаћемо ми и овај посао, помоћи ћемо се између себе.

Осјетио је народ своју снагу, па се не да никаквој тешкоћи и невољи, жилаво и упорно хвата се посла и вјерује да ће му све поћи за руком.

По ријетким ковачким радионицама, од јутра до мрака, неуморно лупају чекићи и прскају искре с ужарена гвожђа: праве се и поправљају плугови, брначе, сијачице, мотике. Вију се над планином мирни димови и доводе у искушење њемачке авионе, то угљари пале угаљ за ковачнице. Код сеоских дрводјеља поваздан се чује брадва и струже пила и дворишта су им затрпана колским точковима и дрвенаријом од плугова и брнача.

Даноноћно се израђује и поправља пољопривредни алат. Довијају се одбори како да дођу до потребног гвожђа. Ковач Јово Протић и дрводјеља Никола Кеџман из Рајиноваца код Кулен Вакуфа с поносом изјављују:

— Направили смо већ за наше село 45 плугова и 45 брнача.

Дјеца по селу крију папире на којима се уче писати да их не би који дједо забуну попушио и крећу на њиве да разгрћу ђубре. Иако је још хладно, а дјеца босонога, она ипак поваздан пјевају. А кад кроза село наиђе војска, мајке које су остале да спремају ручак, излазе на врата и често плачу од радости.

— Борите се ви само, мили моји, а ми ћемо већ некако и без вас узорати.

Свуда се говори само о сјетви: у одборима, на састанцима жена, на омладинским конференцијама. На конференцији жена у Кључу диже се једна муслиманка и каже:

— Ове ћемо године ми жене узети ручице плуга и узорати земљу, а мушкарци нека се боре.

Преко планина, крећу колоне омладине кроз дубок објужен снијег и носе торбе са сјеменом за пасивне и опустошене крајеве. Куда не могу кола ни коњи, али омладина — она може.

На првим њивама, у жупнијим крајевима, већ се убраздило. Негдје ору сама дјеца, још недорастао дјечак мучи се како треба да управу тежак плуг, уче их и помажу им старији људи, искусни старци лагано насијавају разоре. Негдје су на њиви саме жене, кад им се на радилу деси већи квар, вичу људе с најближе њиве да им помогну.

Ору мршави слабо исхрањени коњићи, споро тегле волови, негдје су упрегнуте и краве, још су несложне и неуке и сваки час их буне теоци који се јављају затворени у шталама. И војни команданти дали су за орање своје коње заробљене у акцијама од шваба и усташа.

Одборници, неиспавани и знојни, затрпани су послом. Распооређују плугове и људе да се обраде њиве сиротиње и бораца којима нема ко да узоре, шаљу ораче у попаљена села, траже радну марву, сјеме.

Партизани који су се навратили на краткотрајно одсуство такођер се налазе на њивама, а кад се у даљини зачују топови, они заустављају коње и пажљиво ослушкују гдје ли се то води борба.

Стотине плугова, као и прошле године, крећу се да узору њиве опустошених козарских села. Из Козарца муслимани шаљу 150 плугова да се узоре пострадало Кнеж-Поље.

Пребацују се орачи ноћу, крадом преко цеста и пруга, провлаче се између бункера, возе са собом плугове, сјеме и храну за се и за стоку.

Срби долазе да помогну у сјетви муслиманима, муслимани долазе да узору српској сиротињи.

На једној њиви у Саници гледаш пред собом нешто што није виђено откад је у Босни српског и муслиманског ува: Србин држи плуг, а муслиманка дјевојка гони волове.

У млаке облачне прољетне дане сва је Крајина полегла по њивама, па оре, брна, сије, ограђује, туца бусење, избацује камен из њива. Војска је то, права једна војска која се упорно и пожртвовано бори за хљеб побједе.

У немоћном бијесу круже над селима Крајине швапски авиони, обарају на наше школе тешке бомбе или сипају летке у којима већ по стоти пут шаљу »последњу опомену« и пријете »њемачком оружаном силом«.

Не хају много Крајишници за швапске авионе и, са једним застрашујућим миром по непријатеља, обрађују своја поља. Хитлеров авијатичар сваки даном види пред собом све више црних

узораних површина и све му црње постаје пред очима, док му се најзад коначно не смркне.

Наши борци, пролазећи на акције, виде узоране њиве и топло им постаје у души:

— Ево, опет ће народ узорати, нећемо остати гладни.

Сије се већ треће ратно жито по њивама које су често пута ишаране рововима и рупама од бомби и граната. Народ, и напаћен и проријеђен, жилаво се упиње заједно са последњим дјететом, последњом кравом и последњим комадом гвожђа, не да својој земљи да остане пуста ни да војска буде гладна. Непобједиви и челични народ-херој који је са своје двије празне, осветнички стегнуте шаке створио и одржао све — од брначина (дрљачина) клина и засијане њиве до силне народне армије.

**Бранко Ћопић**

## НАРОД КОЗАРЕ ПОЗДРАВЉА СВОЈЕ ЈУНАКЕ

Са своје окружне конференције за сјетву, претставници народа Козаре упутили су слиједећи поздрав борцима V Крајишке бригаде:

»Борцима, командирима, командантима и политичким комесарима V КНОУ бригаде!

Са своје окружне конференције одржане данас по питању овогодишње сјетве, ми чланови народне власти и антифашистичких организација шаљемо вама, борцима са Козаре, своје пламене поздраве и желимо вам много успјеха у претстојећој борби.

Док се ви с пушком у руци борите против мрског фашизма, ми вас увјежавамо да ћемо све учинити да вашим породицама олакшамо живот. На данашњој конференцији ми смо одлучили да ни једна стопа земље не остане незасијана. Ми нећемо дозволити да ваше породице осјете ваше одсуство. Ступајте без бриге из побједе у побједу, носите славу Козаре и гдје год се борите против фашизма, знајте да се борите и за Козару.

Под руководством Тита, напред до коначног ослобођења!

**Живјела наша јуначка војска!**

**Живио наш велики вођа — маршал Тито!**

**Живио Национални комитет ослобођења Југославије!**

**Живјело Земаљско антифашистичко вијеће народног ослобођења Босне и Херцеговине!**

Смрт фашизму — слобода народу!  
27 марта 1944 г.

*Претставници Н.О. власти  
и антифашистичких организација  
са Козаре*

## Како органи народне власти на ослобођеној територији рјешавају у пракси питање просвјетног рада

Из извјештаја једног окружног НОО-а:

»Према посљедњем мјесечном извјештају, упознати сте да на нашем округу ради око 110 анафалетских течајева. Течајеви раде у већини села наше слободне територије. Рад на течајевима одвија се на слиједећи начин: са течајевима руководи овај одбор преко стручног референта и референта при среским НОО-има, који су учитељи. У већини општина на округу постоје и општински руководиоци, који имају нешто средње школе и културно-просвјетни курс похађан у Мркоњићу. Предавачи по селима су: ђаци са нешто средње школе курсисти из Мркоњића, а има и бистрих омладинаца и омладинки са основном школом и завршеним курсом кога су претходно одржали учитељи овог округа са свима предавачима по селима, у трајању од 10 до 12 дана. Референти као и општински руководиоци по течајевима, иду од течаја до течаја и надзиру рад, дајући потребна упутства. Течајеве похађа омладина од 12 година, а има и старијих људи и жена од 35 до 45 година. Похађање течајева је врло лијепо посјећено и полазници се добро одазивају на часове, а похађање је на добровољној бази. Има и један број неписмених у селима који се нису јавили добровољно, из разлога слабе одјеће и обуће. Сваки течај похађа од 30 до 70 посјетилаца. Течајеви раде преко дана по 6—7 сати и то негдје сваки дан, негдје сваки други дан, а негдје и рјеђе. Рад на течајевима трајаће два мјесеца и завршиће се неки половином, а неки концем априла. План рада, приручне уџбенике израдио је овај Одбор са просвјетним референтима овог Округа, јер нисмо имали никакве ближе директиве од Вас. У плану рада предвиђени су сви предмети који се раде у основним школама — само у мањем опсегу. Сви полазници неће моћи завршити течај са успјехом тако, да ће ти полазници са осталима, који сада нису могли течај похађати, услед мањкања обуће и слабе одјеће, похађати исти идуће зиме. Питање зграда, уређаја просторија и исхране предавачима, ријешили смо у већем дијелу правилно.

На наведене течајеве нисмо примали омладину испод 12 година, јер рачунамо да такву омладину од 8 до 12 година упишемо у редовно похађање школа. У ту сврху израђујемо план, за отварање редовних школа, који ћемо претходно Вама послати на увид. У плану ћемо предвидјети све што је потребно за отварање школа на овом терену. Да не би наш план за отварање школа, које треба да почну око 1 маја, ишло у раскорак, молимо Вас, да нам пошаљете наставни план, који сте Ви већ вјероватно израдили за цијелу област, или бар директиве, да би се по њима могли равнати.

## ИЗБОРИ ПО ОДБОРА У КЉУЧКОМ СРЕЗУ

У току мјесеца априла одржани су у кључком срезу избори за општинске народно-ослободилачке одборе. За ове изборе владало је међу народом цијелог среза доста велико интересовање, које је дошло до изражаја у предизборној кампањи, тако и на сам дан избора, када је народ узео учешћа у избору општинског НОО. Интерес за ове изборе не само да је владао код мушкараца, него такођер и код жена, а поготово код омладине. Ни борци са овог терена у интересовању за ове изборе нису заостајали од народа у позадини, поготово борци XIII бригаде, који су желели да знају који и какви кандидати су истакнути у предизборној кампањи.

Сама предизборна кампања била је необично жива. У свим селима одржаване су конференције, на којима је изнијет значај ових избора као и то да се они врше у предвечерје наше побједе, у времену кад полажемо темеље наше државне заједнице. У предизборној кампањи народ је ради тога бирао између себе људе, предлагао их за кандидате, истичући њихове вриједности. У одбирању кандидата мјерила се њихова честитост, оданост. Предлагани су они који су спремни дати и у будућности све од себе у мобилизацији народа за помоћ нашој војсци у њеној борби за брзо ослобођење наше земље од окупатора и домаћих издајника, предлагани су они који ће још више поради, у заједници са народом, на учвршћењу тековина ослободилачке борбе свих наших народа. Народ је уједно истакао жељу да не изабере у народну власт оне поједине одборнике, који на својој досадашњој дужности досада нису задовољили и оправдали дато им повјеће.

Иако су се избори вршили у току прољетне сјетвене кампање и убрзаног рада на помоћи нашој војсци, народ је, имајући у виду огромни значај ових избора, на час учинио предак у својим напорима, остављао већ започете браде, враћао се из каравана, долазио у своја сеоска сједишта, одакле је организовано под заставама, село по село, долазио на изборно мјесто, гдје је узео учешћа у избору народне власти.

На изборима је владала велика живост. Народ је предложио кандидате и бирао их потпуно неовисно, по свом властитом нахођењу. У општинама гдје су измјешани Срби, муслимани и Хрвати дошли су заједнички, сврстани у поворке, измјешани мушкарци и жене, те на изборима узели учешћа у избору своје заједничке народне власти.

У цијелом срезу у овим изборима узело је учешћа 65-посто свих мушкараца и жена, који су имали право гласа. Највећи одзив бирача био је у општини Рибник гдје је гласало 90 посто. У Доњем Раткову, које је дуго времена било под четничким утицајем и које је на својим плећима осјетило «власт»

изрода, владало је за изборе интересовање, што се манифестовало на сам дан избора, када је у избору општинских одборника учествовало 75 посто, премда ова општина и данас граничи са још неослобођеном територијом. Приближан одзив бирача био је у општини Соколово, која има исто такав положај као и општина доњератковачка. У општини Врпоље, која је до конца прошле године била неослобођена, а на којој су усташки злочинци вршили године 1941 масовна убиства, за избор народне власти владало је интересовање и народ је узео у њима учешћа. На изборе су заједнички дошли и Срби и муслимани и заједнички гласали. Нека села ове општине као Хрустово, одазвало се у броју предатих гласова са 80 посто. Из овог села под заставом дошли су заједнички поред муслимана и Срби и Хрвати. На изборе из овог села дошле су и муслиманске старице од 50 до 60 година и гласале. Најмањи број гласова дале су општине Кључ и Саница. У овим општинама жене — муслиманке — нису у довољној мјери приступиле изборима, а такођер је био недовољан број муслимана из појединих села. То су, били мушкарци или жене, они који су се скоро вратили у своја села, јер су били избјегли заједно са окупатором на неослобођену територију, одакле су се вратили послје ослобођења Санског Моста.

У изборима од свих мушкараца гласало је 80 посто, од свих жена 30 посто, а омладине 90 посто.

Уједно са избором општинских народно-ослободилачких одборника извршен је избор и делегата за Срески НОО као и делегата за окружну конференцију. Делегате је народ једнодушно изабрао дајући им пуно повјеће. Тиме су ови избори у кључком срезу показали чврсту вољу и рјешеност широких народних слојева за изградњу своје, праве, демократске власти. Они су јасан доказ, и поред свих тешкоћа и прилика у којима се они врше, да се све више учвршћују тековине борбе наших народа и да су одлуке Другог засједња АВНОЈ-а, а нарочито одлуке о положају Босне и Херцеговине, ухватиле дубоког корјена и да је народ овог среза рјешен да у остварењу тих одлука мобилише све своје снаге и на тај начин даде свој удио у општим напорима наших народа.

Избори су исто тако доказали да народ цијелога среза све више узима учешћа у полагању темеља наше нове државне заједнице — Федеративне Демократске Југославије. Они су уједно одговор народа четничко-усташким издајницима и свим онима који су се слизали са окупатором да поврате старо стање — доба ропства и мрака наших народа, које је прошло.

## Народ Централне Босне бира своју власт

Народ Централне Босне, дуже него иједан наш крај у Бос. Крајини, трпио је ropство фашистичких израбљивача и њихових слугу четника. Међутим, доласком наших јединица у те крајеве, настаје нова ера у војничком и политичком развиту тога народа. Долазак наших јединица омогућио је чишћење непријатеља са тог терена и на тај начин створена је и слободна територија. Стварањем слободне територије, израста је војно-позадинска власт и власт НОО. Тако је омогућена широка мобилизација, последице које су поникле нове јединице формиране од чисто домаћих људи. На тај начин био је онемогућен сваки рад четничким изродима, који не претстављају никакву војну силу за наше јединице. Разбијањем четничких банди омогућен је развитак наше народно-ослободилачке власти у тим крајевима почевши од сеоских па до окружних одбора.

Ових дана формирана су два НО одбора на том терену и то: прњаворски и бањалучки као највиша народна власт у том крају — власт која народу тога краја, гарантује потпуну слободу и равноправност.

За избор НО одбора Прњавор било је велико интересовање, јер су народ и сви одборници тога краја осјећали потребу за таквом влашћу која би тјешње повезала све одборе. На изборној конференцији присуствовали су многи делегати и што је значајно, овај одбор, као највишу народну власт, бирали су Срби, Хрвати и муслимани. Не мање важно било је и то што су, по први пут, на конференцији били присутни Пољаци и Украјинци, као претставници мањине у том крају. По први пут славенска браћа су се састала да вијећају о својој ближој и даљој будућности. На том вијећању манифестовало се чврсто братство и јединство наших народа. Конференција је донијела слиједиће закључке: мобилизација свих народних снага из тога краја, без разлике на народност и вјеру, заједнички удари по непријатељу и свима његовим слугама, што издашњија помоћ нашој Народно-ослободилачкој војсци.

Делегати су једнодушно осудили рад избјеглица у Лондону и заклили се на освету усташко-четничким кољачима наших народа. Уједно су изразили пуно повјерење нашем АВНОЈ-у, Земаљском антифашистичком вијећу народног ослобођења Босне и Херцеговине, Националном комитету и њеном претседнику маршалу Југославије другу Титу.

На конференцији делегата за избор Окружног НО одбора Бања Луке били су заступљени делегати испред Срба, муслимана и Хрвата. И на овој конференцији манифестовала се заједничка љубав свих делегата према нашим нападеним народима, нашој војсци и нашој власти. Муслимани су позвали све муслимане свога краја да ступају у редове Народно-ослободилачке војске и

да, руку под руку с браћом Србима и Хрватима, истрјебљују окупатора из наше крвљу натопљене земље. Муслиманима је једини пут ступање у редове Народно ослободилачке војске, јер само на тај начин уживаће све плодове благостања у слободној демократској, федеративној Југославији. Делегати су осудили издају домаћих издајника усташа и четника и њихову службу окупатору. И на овој конференцији изражено је дубоко повјерење и захвалност нашој војсци и нашем Националном комитету.

Оба новоизабрана одбора тврдо су се обавезала на тачност у своме раду, вјерност у служби својој војсци и своме народу.

Мил. Бурсаћ

## Ковач и дрводјеља — два ударника

Прошле године непријатељ је спалио и опљачкао село Рајиновце у општини Кулен Вакуф. Село је остало без плугова и без осталог најпотребнијег пољопривредног алата. Требало је све изнова стварати и набављати. Ковач из тога села, друг Јово Протић и мајстор дрводјеља Никола Кеџман, обојица мајстори самоуци, у току мјесца фебруара и марта направили су 45 комада плугова са читавим дрвеним прибором и 45 комада дрљача (брнача). Овај посао обавили су поред осталих свакодневних послова које су радили у ковачници.

Окружни НОО за округ дрварски истиче ударнички и пожртвовани рад ове двојице мајстора као лијеп примјер ударничког рада на који треба да се угледају и остале занатлије и мајстори на нашој ослобођеној територији, на чију је помоћ наш народ данас једино упућен, јер ми још немамо ни фабрика ни већих радионица, које би нам израђивале пољопривредне справе и алате. Наши сеоски ковачи и остали мајстори чине данас својим радом велику помоћ нашем народу и његовој ослободилачкој борби, те то треба да им служи на сваку част и понос и да их потстакне да још савјесније и вриједније обављају своје послове од којих велико зависи успјех наше овогодишње сјетве и жетве.

## Злочини непријатеља око Мркоњића

Као и увијек досад, швабе, усташе и четници су и приликом њиховог посљедњег упада у Мркоњић и околину вршили разне злочине над народом.

Тако су у селу Брдо-Котлине швабе и усташе заклали 3 стара селјака: Јову Убовића од 60 год., Симу Бјелајца од 65, Симу Симића од 58 год. као и селјака Стевана Ракетића, стара 38 год. Том приликом, у заједници са четницима, опљачкали су све до чега су дошли у свим оближњим селима у која су били продрли.

## Конференција хоџа у цазинском срезу

Половином мјесца марта ове године одржана је конференција хоџа у цазинском срезу. На основу разговора и изнијетих чињеница на тој конференцији утврђено је ко су пријатељи муслимана и ко се бори за њихову слободу, права и бољи живот. Са презиром и гнушањем је констатовано, да један дио хоџа на челу са Агановићем, Хаџићем и другима, сноси добар дио одговорности за тешко стање муслимана, који су, развијајући раздор и мржњу, жељни остварити и потпомоћи подмукли план окупатора, расприривање мржње и братоубилачког рата између Срба и муслимана.

Са конференције је издан проглас који су потписала 34 имена Цазинске Крајине, упућен свим муслиманима Босне и Херцеговине, Санџака, Црне Горе и Метохије у којем, поред осталог, стоји: »Једини наш пријатељ, заштитник и спасилац, који нам је у тешким данима пружио своју братску руку и показао пут спаса и слободе јесте народно-ослободилачки покрет са својом славном Народно-ослободилачком војском. Борци народне војске, немилосрдно уништавајући окупатора и његове слуге четнике и усташе, борили су се и боре се за нас муслимане, чувају и штите наша огњишта, жене и дјечу».

У прогласу се позивају муслимани да крену путем заједничке оружане борбе с браћом Србима и Хрватима против заједничког непријатеља шваба, четника и усташа».

Овај родољубиви корак муслиманског свештенства Цазинске Крајине учврстиће још јаче братство између Срба и муслимана, допринијеће да и они муслимани који су досада стајали ван народно-ослободилачке борбе увиде да је погрешан њихов досадашњи пут и да је дошао крајњи час да се прикључе народно-ослободилачком покрету.

Ово је уједно јак ударац муслиманским реакционерима и издајницима, који и данас покушавају, да поред толиких мука и патњи муслиманског свијета, и даље тргују његовом крвљу.

Ово такођер показује да све што је честито и родољубиво у муслиманским редовима налази свој прави пут.

## Устале су на швабу све и старе бабе

Приликом швапског упада у Горње Орловце, срез приједорски, 60-годишња старица Стоја Матијаш сакрила је 500 швапских метака, 6 порција и неколико топовских граната и све то предала својој војсци.

Тако се, ево, испуњава народно претсказање, да ће против шваба и домачих издајца »устати све и баба-ромица».

## 5 КОРПУС У НАПАДУ НА ОКУПАТОРСKE КОМУНИКАЦИЈЕ

### Приједор без везе

Јединице V Корпуса НОВ и ПОЈ продужиле су током читавог мјесеца априла успјешне нападе на окупаторске саобраћајне везе и возове дуж комуникација Брод—Сарајево—Травник—Бихаћ—Нови, а нарочито на пругу Бања Лука—Приједор—Нови—Костајница. Међубригадно такмичење у вези годишњице Корпуса, као и приближавање 1 маја допринијели су у многоме да су ударци по непријатељу били у априлу чешћи и тежи. Ни резултати нису мали.

Јединице IV Дивизије ликвидирале су 3 априла непријатељска упоришта Орљане, Машинче и Хамбарине. Убијено је 25 непријатељских војника.

4 априла минирана је пруга Бихаћ—Крупа и срушен воз код Сводне. Убијено је 75 непријатељских војника, заробљено 25.

13 априла дигле су јединице XIII и XI бригаде опет 2 воза у ваздух. Код Козарца уништена су два вагона пуна војске, код Благаја 6 вагона.

Непријатељ је, услед сталних акција наших јединица на прузи и ометања дотурања појачања његовим трупима размјештеним на упориштима дуж пруге, а нарочито уништењем последњег транспорта, био протјеран из Козарца и Омарске, спаливши сам све своје бункере, чиме је железничка веза Бања Лука—Приједор сасвим обустављен.

У акцијама око Приједора и железничке пруге Приједор—Нови—Костајница, 19 априла, јединице IV Дивизије пресјекле су приједорском гарнизону и посљедњу железничку везу са Новим, нанијеле губитке приједорском гарнизону од преко 300 убијених и рањених, уништиле 4 воза, 1 тенк и преко 7 км. железничке пруге.

25 и 28 априла уништена су још 3 воза са непријатељским трупима и материјалом.

Снаге X Дивизије нападале су током мјесеца априла на комуникацију Сарајево—Травник код Витеза и Сарајево—Мостар код Острошца.

Веће борбе вођене су у нападу на с. Веселу код Бугојна и с. пролазећим снагама њемачке »Принц Евгени« дивизије код Д. Вакуфа.

Укупно јединице X Дивизије истребиле су преко 300 непријатељских војника. Уништиле 1 централу, 4 камиона, 2 воза и 10 км железничке пруге и цесте. Од оружја заплијениле су 5 митраљеза и 40 пушака.

Снаге XI Дивизије нападе су неколико пута на комуникацију Добој—Брод, уништиле један воз са 15 вагона намирница и порушиле 5 км пруге, заплијениле 100 пари одијела. Убијено је самих четника преко 100. Јединице ове дивизије вршиле су успјешну мобилизацију кроз прошла два мјесеца. Нарочито треба поздравити приступање Пољака, припадника пољске наци-

оналне мањине у Југославији из Централне Босне у редове јединица НОВ. У једну бригаду приступило је преко 100 Пољака.

Снаге XXXIX Дивизије водиле су успјешне борбе са снагама њемачке »Принц Евгени« дивизије око Мркоњића, побивши само у једној борби преко 30 Шваба, као и више четника.

Јединице ове дивизије ометале су саобраћај и везу непријатељских снага из Бање Луке и Приједора покидавши преко 6 км пруге. Ова дивизија успјешно је одбила спајање непријатељских снага између Мркоњића и Бање Луке.

Јединице 5 Корпуса у току мјесеца априла одбиле су неколико покушаја непријатеља да продере дубље на ослобођену територију.

Наше снаге успјешно ометају, нарочито на комуникацији Приједор—Нови, оправљање пруге и успостављање сао-

браћаја. Укупни губитци непријатеља износе 1850 војника избачених из строја. Заплијењено 150 пушака, 15 митраљеза, 47.000 метака, 62.000 куна, већа количина цигарета, 250 пари одијела и друге спреме.

Уништено је 5 тенкова, 6 камиона, 12 возова, 9 локомотива, 80 вагона, од тога 2 вагона бензина и 5 вагона са тенковима и топовима, 1 електрична централа, 10 мостова, 29 км железничке и телефонске линије. Пруга и цесте уништене су на 50 мјеста.

Разних већих акција било је 65.

### 10 Дивизија ослободила Крешево

Послије огорчене борбе јединице Десете дивизије ослободиле су Крешево које је бранила једна сатнија из састава дивизије »Принц Евгени«. Убијена су 94 непријатељска војника, 55 их је рањено, док је 5 војника заробљено. Заплијењен је ратни материјал и спрема која се пребројава.

## Како се јуначки бори и умире

### Херојска смрт поручника Милоша Ждере

Ноћу између 27 и 28 марта хитлеровски разбојници из дивизије »Принц Евгени«, у јачини од око 700 људи, покушали су да опколе неке снаге наше IX бригаде и да их униште. Међутим, извиднице ове бригаде, вршећи савјесно своју дужност, откриле су покрет и намјере непријатеља. Мало времена послје тога наша је главнина заузела положај и правовремено поставила засједу.

Када је непријатељ, предвођен од четника Драже Михайловића, наишао, био је дочекан снажним плотуном од младих бораца I батљона. Затим се развила жестока битка која је трајала све до 1 сат поподне.

У току саме борбе једна наша чета на челу са замјеником команданта I батаљона поручником Милошом Ждером забацила се непријатељу за леђа и поставила му засједу у правцу отступања. Тај маневар извршен је врло вјешто, јер је другу Ждери пошло за руком да сасвим непримјетно заузме положај. У моменту када се непријатељ, присиљен на повлачење, приближио нашим борцима, они су га дочекали такођер снажним плотуном који је убрзао потпуно разбијање непријатеља. Непријатељ је, осјетивши се нападнутим и иза леђа, преузео све што је могао да се пробије у томе правцу. Развила се огорчена борба бораца наше чете под командом друга Ждере са швабама који су очајнички настојали да се пробију. Наши млади борци са изванредном храброшћу и челичном упорношћу одбијали су бјесомучне њихове нападе. Друг Ждеро, налазећи се на најистуренијем положају таманио је рафалима своје стројнице швапске га-

дове. Борба је постајала све жешћа. Када је другу Ждери нестало муниције за стројницу, он је дохватио војничку пушку и са њом даље сијао смрт. Дајући младим борцима примјер упорности, он се је, када му је опет понестало пушчане муниције, докопао и треће пушке настављајући неустрашиво борбу. Непријатељ се окомио на ону страну гдје се налазио друг Ждеро, концентришући у том правцу своју паљбу. Друг Ждеро није напустио положај, борио се лавовски, све док није пао смртно погођен. Нијемци су скупо платили његову смрт, јер су наши борци, — потпуно разбивши непријатеља, — послје боја набројали 75 убијених њемачких војника и официра.

Јуначки син нашег народа, који је до сада у борбама био два пута рањаван, показао је швапским гадовима и домаћим изродима како се брани своја земља, како се бори и умире за част и слободу свога народа. Он ће нам остати као врли друг и ратник у трајној успомени и ми ћемо се и за његову смрт љуто светити.

Нека је слава палом јунаку поручнику Милошу Ждери и осталим другови који заједно с њим положише животе за слободу свога народа!

пук. Н. Карановић

### Швабе не штеде ни светиње

13 априла швабе су бомбардовале Мркоњић—Град. Погинуле су 2 жене, 1 дијете, а 5 грађана је рањено. Једна већа бомба погодила је и знатно оштетила градску цамију.

# Још једна жртва издаје

На бранику части, слободе и независности нашег народа положио је ових дана свој млади живот друг Драган Вујановић, члан Обласног НО одбора за Босанску Крајину. И он је био једна од многобројних жртава — жртва плаћеничке, издајничке крволочне руке. Крволочи сваког дана повећавају број жртава од најбољих синова нашег народа, а друг Драган био је посљедња жртва. Издајници, увиђевши своју скору пропаст, разјарени као пси на ланцима, испадају из фашистичких гарнизона и по њиховој наредби окомљују се на наше најбоље народне синове. У предвечерје краха фашизма ови швапски слугани као прави друмски разбојници искаљују свој бијес и мржњу над нашим друговима, који часно и поштено врше своју дужност у народно-ослободилачкој борби. Својом пакошћу и недјелима која врше над нашим народом, они постају сваког дана усамљенији и међу народом омрзнутији. Њих је народ давно презрео, а сада, на врхунцу њихове издаје, потпуно их брише из своје средине, јер су их њихова гнусна злочиначка дјела потпуно одбила од нашег народа. Посљедње дјело над другом Драганом је дјело друмских разбојника који дочекују поштене људе ради плачке и убијања.

Друг Драган Вујановић, син мајке Козаре, која је из своје утробе избацила на хиљаде вриједних и неустрашивих бораца, био је риједак примјер оца, мужа, човјека и родољуба, који је неизмјерно волио свој народ и своју родну груду. У својој великој љубави према народу, још прије рата на дужности на којој се налазио, вјерно му је служио и на сваком кораку заштитаво га од бивших народних насилника и изабљивача. Ради тога био је још онда врло обљубљен у своме крају код свога народа. Када је дошла усташка страховлада, друг Драган је био међу првима у усташком затвору, зато што се исприсио испред својих земљака пред усташким зликовцима. А када је пуцка прва кнежепољска пушка, он је први похрлио у борбу да допринесе свој удио у уништавању окупатора. У њему је кипила мржња за осветом над туђином који је ушао у нашу земљу да је опљачка, да завади наше народе, а на концу да их уништи. Све до тешке козарске офанзиве, он се налазио у борбеним редовима, гдје својим примјером показује друговима како се непријатељ мрзи и како га треба уништати. Послије козарске офанзиве у којој је друг Драган претрпио велике патње, он живо ради на обнављању и организацији народне власти на Козари. Управо њему, као члану Округног одбора за Козару, припада главна заслуга за организацију и учвршћење народне власти на том терену. Својим заслужним радом недавно је постао члан Обласног НО одбора за Босан-

ску Крајину. И на овој дужности он живо и активно ради. Баш у часу кад се повратио са дужности из централне Босне, уједињени зликовци усташе и четници стадоше му на пут и одузеше му живот.

Друг Драган је положио свој живот на олтар Отаџбине за слободу и независност наше земље. Својим дјелима и радом он је показао пут друговима како треба радити и водити борбу против непријатеља. Чврсто увјерен у побједу праведне ствари, он је мрзео непријатеља више него ико од нас. Његова дјела остаће трајне вриједности, а његово име остаће свима нама

у дубокој успомени. Крвник му је одузео живот, али неће моћи одузети сјећање на његово име и његова дјела, јер његово име и његова дјела биће уписана златним словима у историји наше крваве народне борбе. Преко његових костију нишанићемо крвнике, убијати их и светити им се исто онако као што им се је светио и друг Драган. Управо то је дужност свију нас осветника да им се светимо, да их уништавамо и да тражимо за сваког нашег палог друга — крв за крв, смрт за смрт. Само на тај начин остварићемо велико започето дјело — дјело остварења слободне и независне Југославије, јер то је била и жеља палог друга Драгана.

Слава другу Драгану Вујановићу!

М. В.

## ТАКМИЧЕЊЕ У XIII КРАЈИШКОЈ НОУ БРИГАДИ

15 фебруара почело је прво такмичење у XIII КНОУ бригади и трајало је до 1 априла о. г. Такмичили су се међусобно водови, чете и батаљони. Путем четних и батаљонских конференција прихваћено је такмичење са великим одушевљењем и самоувјерењем. Под врло тешким условима, гдје није било довољно хране и кућа за становање, по великом снјегу и зими, у Мањачи, борци и руководиоци XIII КНОУ бригаде упињали су се да постигну што боље резултате. Сваки бориц и руководилац настојали су да њихова јединица постане најбоља, да они и њихова јединица постигну најбоље резултате. Дух такмичења прожео је све борце.

Одмах у почетку такмичења створене су четне, батаљонске и бригадна комисија за такмичење, које су руководиле такмичењем и биљежиле резултате. Такмичење је било по оним тачкама, које су обухватале главне проблеме у бригади. Борци су се такмичили да би непријатељу нанијели што више удараца. Борци и јединице такмичили су се ко ће више убити непријатеља са што мање жртава, ко ће бити најбољи стријелац, а ко пушкомитраљезац, која ће јединица одржати више културних приредби и политичких конференција по селима, а која опет ликвидирати прије неписменост. Настала је читава кампања у проучавању реферата друга Тита са II засједања АВНОЈ-а и у проучавању одлука II засједања АВНОЈ-а као и у слању писама и поклона рањеним и болесним друговима у болницама.

По свим овим тачкама постигнуту су велики резултати. Побједник у такмичењу је I батаљон. Тај батаљон је, између осталог, убио и заробио 45 четника и срушио један непријатељски авион, а да је сам имао једног мртвог и 3 рањена друга. Када је авион дошао и бомбардовао село у којем је логоровао батаљон, чуо се глас водника друга Дане Сирара: „Хало веза, такмичење је“. Он са својим пушко-митраљезом и читав његов вод отворили су паљбу и авион се срушио у њихово село. Први батаљон има 95 способних

и добро обучених пушко-митраљезаца на п-митраљезу „Брно“ и 30 на „Шарцу“.

Млади IV батаљон је показао највећу активност у прогањању и хватању четника и четничких петорки. Тај батаљон је убио и заробио 46 четника.

II батаљон одржао је током такмичења 10 успјелих културних приредби у Мањачи и 43 политичке конференције по селима, којима је присуствовало преко 1.500 душа.

Најбољи п. митраљесци у читавој бригади су другови: Симо Ковачевић, Момчило Илић и Војин Шућур, а најбољи стријелци су другови: водник Дане Војводић и десетар Мирко Тошић.

У XIII Крајишкој бригади било је на почетку такмичења преко 230 неписмених другова. Од тога броја научило је писати 185 другова и другарица.

Омладинац Лука Пекез из Подрашнице, новији борац, зна опширно да реферише пред читавим батаљоном реферат друга Тита на II засједању АВНОЈ-а и да одржи исцрпно предавање о развоју наше народно-ослободилачке борбе.

Кроз такмичење постао је и живот у бригади занимљивији, а сваки другитрећи дан вршили су батаљони акције на непријатеља. Током такмичења на отсуству је било свега 19 другова. У том периоду послато је у болницу више стотина појединачних писама и неколико десетина колективних. У неколико махова примили су болесни и рањени другови у болници у Црквеном: 185 кг. пшенице, 4 говеда, 2 свиње, 9 кг. кајмака, 19 кг. сланине, 2 пршута, 1 кг. дувана, 9 литара ракије и 16 кг. јабука.

Током такмичења XIII Крајишка бригада се, такође, препородила. Опште интересовање за све ствари и проблеме обухватило је борце. Ово прво такмичење дало је потстрек за друго и стално такмичење, како би што прије дошли до побједе и слободе, када ће наши борци као будући руководиоци учествовати и организовати ударнички федеративну Југославију и такмичење у мирној изградњи наше земље.

Из посљедњих извјештаја Врховног штаба

## Наши борци ослобађају далматинска острва

Наше јединице настављају жестоке борбе против окупатора, Михаиловићевих четника и албанских плаћеника у Црној Гори и у јужном дијелу Санџака. Наше јединице постепено повраћају територију коју је непријатељ заузео. У јужном Санџаку наше јединице заузеле су варош Бијело Поље. Непријатељ трпи велике губитке. Нијемци довлаче у Црну Гору појачања, али су ипак наше јединице на отсјеку Андријевице поново заузеле све раније положаје.

Наше јединице у Србији водиле су 26 априла на отсјеку фронта Ужице жестоке бојеве са Нијемцима, недићевцима и двије бригаде Михаиловићевих четника. Под притиском наших бораца непријатељ је отступио у Ужице. Убијено је 30 фашиста, а уништен је један тенк и неколико аутомобила.

Неколико наших македонских јединица тјесно сарађује са бугарским партизанима дуж југославенско-бугар

ске границе. Код Прилепа једна наша бригада разбила је бугарске јединице.

Наше трупе које су заузеле острво Мљет убиле су и заробиле 142 Нијемца и заплијениле 10 бацача мина, 8 митраљеза, 18 аутоматских пушака, 120 пушака и други ратни материјал. На острву Корчули међу заробљеним Нијемцима налази се 11 официра и 23 подофицира из 350 пука, 118 дивизије „Храстови лист“, која је извршила нечувена звјерства и терор у Далмацији и Херцеговини. Међу заплијењеним ратним материјалом на Корчули, осим 4 хаубице, налазе се 4 противоклопна топа, 3 митраљеза, 33 аутоматске пушке, 5 теретних аутомобила, 3 мотоцикла, 150 бицикла, 12 радио станица, преко 500 пушака, неколико вагона муниције као и други ратни материјал. Осим тога заплијењено је неколико слагалишта хране која је раздијелена мјесном становништву.

## Народ Лијевча-Поља помаже наше рањенике

Преко својих народно-ослободилачких одбора, народ неослобођених села Лијевча-Поља сакупио је и послао за наше рањене борце већу количину масти, меда, сувих шљива, пекмеза, шећера, сланине, соли и разног посуђа за болнице. У спроводном писму, упућеном болницама Босанске Крајине, народ Лијевча-Поља нам поручује:

## Дезорганизација живота у румунској престоници

Цариград, 24 априла (ТАСС). — Судећи по саопштењима румунских листова, живот у Букурешту све се више дезорганизује. Како пише лист „Курентул“ услед зрачних напада савезничке авијације у граду су учињене велике штете. Многе улице затрпане су рушевинама кућа, Водоводи и канализација не раде.

Послије првог напада на град војни командант Букурешта издао је наређење у којем се забрањује радницима индустрије и трговине и медицинским установа под пријетњом хапшења да напуштају град. Међутим, који су наређење није имало никаквог ефекта.

Евакуација Букурешта врши се без реда. За евакуирце нема транспортних сретстава у довољној мјери. Власници транспорта згрћу огромне новце за превоз бјегунаца.

Дезорганизација у Букурешту појачава се тиме што се упоредо са евакуацијом мјесног становништва из града настоје евакуисати избјеглице из сјеверних рејона Румуније, који су у огромном броју напунили Букурешт. Ту треба такођер рачунати и чиновнике и насилно евакуисано становништво из сјеверних дијелова Румуније.

Румунски слугани Хитлера обузети

»Иако смо доста далеко од вас и живимо на неослобођеној територији, под непријатељем, у врло тешким условима, ипак се сјећамо наших рањених бораца са овим малим прилогом датим од срца, и окупљени око својих народно-ослободилачких одбора шаљемо вам наше најтоплије жеље да што прије оздравите и да опет прихватите оружје и наставите гонити непријатеља све до потпуног његовог истјеривања из наше земље.«

су паничним страхом. Лист „Универзул“ истиче, да су послјије бомбардовања престонице читаве групе Румуна „шириле алармантне гласине са циљем да изазову панику.«

Саботажа владиних мјера од стране становништва, поприма масовни карактер. Лист „Универзул“ објавио је 10 априла листу од око 800 имена (са опаском „наставак слиједи“) лица, која су избјегла мобилизацију у помоћне јединице румунске војске.

## Бадоло образовао нову владу

Маршал Бадоло образовао је нову владу у којој се налазе претставници свих 6 антифашистичких партија. Бадоло је претсједник владе и министар спољних послова. У влади се налази 5 министара без портфеља. То су: гроф Сфорца, Бенедето Кроче, комуниста Турати, социјалиста Миначи и хришћански демократа Родин.

Наш дописник из Напуља јавља, да су тамо са задовољством примили вјест о образовању антифашистичке владе под претсједништвом Бадолоа. Наш дописник додаје: »Међу члановима владе налазе се сада демократски претставници народа. Странке, које су биле против Бадолоа, налазе се сада заједно са њим. У редовима талијанског народа влада веће задовољство. (Радио Лондон)

## У марту и априлу Црвена армија убила је и заробила преко пола милиона Нијемаца

У једном преносу из Москве јављено је слиједеће: »Само током борби у марту и априлу убијено је или заробљено на Јужном фронту у Русији преко пола милиона Нијемаца, не укључујући Крим. У ова два мјесеца Нијемци су изгубили око 5000 тенкова и моторизованих топова, 10 хиљада топова и 130 хиљада возила. Од фебруара 1943 г. до данас, Црвена армија је напредовала преко 1100 км. и ослободила више од три четвртине милиона квадратних километара Совјетског Савеза.«

(Лондон)

## Совјетски научник тражи признање Националног комитета

У листу »Рат и радничка класа« објављен је чланак познатог совјетског научника Державина, у којем се врло енергично тражи прекидање односа са југославенском владом у изгнанству. Он каже: »Савезничке власти признале су НОВ, коју је образовао народ Југославије. Зар већ није вријеме да се такођер призна влада коју је образовао исти народ и коју, судећи по непобитним доказима, подупиरे огромна већина народа у Југославији.«

»Правда« је донијела чланак, у којем се каже да влада маршала Тита претставља интересе цијелог народа и да наилази на све већу потпору и у Југославији и изван ње.

(Радио Лондон)

## Бенеш о приближавању унутарњег слома Њемачке

Претсједник Чехословачке Републике, др. Бенеш, дао је интервју новинске агенције »Британише јунајтед Прес«, у којем је рекао да се већ појављују знаци да се Њемачка постепено приближава унутрашњем слома, који може да се убрза великом и поражавајућом савезничком копненом офанзивом у западној Европи. »Нама је са сигурношћу, познато, — рекао је др. Бенеш, — да у унутрашњости Њемачке нацисти погубљују свакога дана њемачке грађане због тога што изражавају сумњу у побједу и чине разне опаске о Хитлеру. Њемачки народ почиње да говори о приликама у унутрашњости земље и о поразима које трпе њемачке трупе на Источном фронту.« Бенеш је такођер рекао: да су услијед савезничке зрачне офанзиве Нијемци директно осјетили шта значи рат. Оне њемачке војнике који долазе кућама на осуство више не може да застраши гестапо. Гестапо нема храбрости да се супротстави војницима који долазе на осуство и који отворено говоре о страшним поразима у Русији.

(Радио Лондон)